

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL AUTORYSTĖS NURODYMO PUBLIKACIJOJE PAGRĪSTUMO**

2020 m. gruodžio 11 d. Nr. SP-21

Vilnius

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolierius (toliau – kontrolierius), vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo (toliau – MSI) 17 straipsnio 1 dalimi ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. XI-1583 „Dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos įsteigimo ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų patvirtinimo“, 13 punkto 1 papunkčiu ir išnagrinėjęs 2020 m. rugsėjo 9 d. gautą skundą dėl galimų akademinės ir mokslinių tyrimų etikos principų pažeidimų universitete¹ (toliau – skundas) ir pateiktą informaciją,

n u s t a t ė:

Skunde nurodoma, kad tarptautiniame mokslo žurnale² buvo paskelbta mokslo publikacija³ (toliau – publikacija), kurioje universiteto profesorius⁴ nurodytas kaip bendraautoris, nors profesorius teikti tyrimo duomenų, kaip nurodo pareiškėjas⁵, neturėjo teisės ir pateikė „ne savo duomenis“ publikacijai. Taip pat skunde pareiškėjas nurodė, kad profesorius nėra tyrimą organizavusios ir vykdžiusios organizacijos⁶ (toliau – organizacija) narys (tai patvirtino pareiškėjui organizacijos vadovas), todėl pateikti atsakymus į organizacijos pateiktus klausimus klausimyne neturėjo pagrindo. Pareiškėjas papildė, kad „duomenys buvo teikiami internetinės apklausos principu (nuoroda) per Europos referencijos tinklą“. „Internetiniame klausimyne buvo užduodami specifiniai <...> klausimai“. Pareiškėjas nurodė, kad profesorius atsakydamas į pareiškėjo oficialų raštą paaiškino, kad „klausimyną greičiausiai gavau kaip [organizacijos]⁷ narys“, „klausimyną gavo visi dalyvaujantys [tam tikroje veikloje] ir galėjo jį pildyti.“

Tarnyba kreipėsi į pareiškėją, prašydama pateikti skunde minėtą organizacijos vadovo patvirtinimą, kad profesorius nėra organizacijos narys.

Pareiškėjas Tarnybai pateikė organizacijos vadovo pateiktą atsakomybės už vardų ir pavardžių naudojimą deklaraciją, kurioje nurodyta, kad organizacijos koordinuojantis struktūrinis padalinys ketina organizacijos internetinėje svetainėje paskelbti Europos centrų ir tam tikros srities

¹ Universiteto duomenys žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

² Tarptautinio mokslo žurnalo duomenys žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

³ Mokslo publikacijos duomenys žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

⁴ Profesoriaus asmens duomenys žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

⁵ Pareiškėjo asmens duomenys žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

⁶ Organizacijos duomenys žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

⁷ Laužtiniuose skliaustuose čia ir toliau pateikta informacija – Tarnybos.

specialistų duomenis. Taip pat deklaracijoje nurodyta, kad Lietuvos centras⁸ organizacijos koordinuojančiam struktūriniam padaliniiui perdavė visų tam tikros srities specialistų asmens duomenis, kad šie būtų paskelbti organizacijos internetinėje svetainėje. Taip pat kartu su deklaracija pareiškėjas pateikė minėtų specialistų sąrašą su asmens duomenimis (darbovietės pavadinimas, veiklos sritis, vardas, pavardė, kvalifikacija).

Siekdama įvertinti profesoriaus autorystės nurodymo publikacijoje pagrįstumo aplinkybes, Tarnyba kreipėsi į profesorių, prašydama pateikti paaiškinimus dėl tyrimo duomenų, kurie buvo panaudoti publikacijoje, gavimo ir teikimo susirašinėjimo autoriui pagrindų bei duomenų apimties, nurodyti autoriaus indėlį publikacijoje ir pateikti autoriaus indėlį pagrindžiančią informaciją, pateikti patvirtinimą apie narystę organizacijoje.

Profesorius paaiškinimų dėl tyrimo duomenų, kurie buvo panaudoti publikacijoje, gavimo ir duomenų apimties nepateikė, tačiau nurodė, kad Lietuvos centras kaip struktūrinis padalinys priklauso organizacijos tinklui, o profesorius yra „šios organizacijos susirašinėjimo grupės aktyvus narys“, gaunantis naujienlaiškius ir aktyviai dalyvaujantis „grupės organizuojamose nuotolinėse konferencijose“, t. y. organizacijos tinklo, o ne organizacijos narys. Profesorius pateikė minėtą dalyvavimą patvirtinančią informaciją. Profesorius paaiškino, kad į jį tiesiogiai kreipėsi organizacija, kviesdama dalyvauti tyrime, todėl ir dėl temos aktualumo jis „su dideliu susidomėjimu ir entuziazmu“ įsitraukė į tyrimą. Profesorius papildė, kad šis tyrimas „neapsiribojo vienu centru ar organizacija“, jame „dalyvauti pakviesti buvo visi tos srities profesionalai“, dirbantys įstaigose, priklausančiose organizacijos tinklui, kurio tikraja nare yra [Lietuvos centras]⁹.“ Kaip profesorius nurodė, „vėliau [tyrimo] organizatoriai apibendrinė [tyrimo] rezultatus, ėmė rengti publikaciją, ir dar kartą kreipėsi į mane. Aš esminiai prisidėjau rašant patį publikacijos tekstą. Pirminis juodraštinis publikacijos variantas reikalavo daug korekcijų, kurias rengėjų prašymu man asmeniškai teko daryti – tiek pačiame abstrakte [santraukoje], tiek diskusijoje, tiek turinio, tiek stiliaus, tiek anglų kalbos“. Profesorius kaip minėtą autoriaus indėlį publikacijoje patvirtinančią informaciją pateikė publikacijos rankraščio dalį, kurioje nurodytos profesoriaus atlikto techninio pobūdžio teksto pataisymai. Profesorius nurodė, kad „dėl šio savo darbo gavau [susirašinėjimo autoriaus] padėkos e-laišką“. Šis laiškas, kuriame susirašinėjimo autorius dėkoja profesoriui už komentarus, pateiktas Tarnybai.

Atsižvelgiant į tai, kad profesorius informacijos apie tyrimo duomenų, kurie buvo panaudoti publikacijoje, rinkimą, apdorojimą ir / ar analizę, interpretaciją Tarnybai nepateikė, o savo, kaip autoriaus, indėlį grindžia jo pateiktoje publikacijos rankraščio dalyje atliktomis techninio pobūdžio teksto korektūromis, Tarnyba kreipėsi į profesorių, prašydama pateikti publikacijos rankraštį ir paaiškinti bei pateikti patvirtinančią informaciją dėl duomenų teikimo pagrindo ir duomenų apimties.

Taip pat Tarnyba kreipėsi į publikacijos bendraautorį iš Lietuvos centro, prašydama nurodyti tikslinę grupę asmenų, kurie buvo kviečiami dalyvauti apklausoje (tyrime), ir pateikti kvietimo dalyvauti tyrime kopiją.

Bendraautoris paaiškino, kad kvietimas dalyvauti tyrime su nuoroda į klausimyną buvo gautas el. paštu iš organizacijos, el. laiškas buvo siunčiamas visiems tinklo nariams, ir jame nesimatė kitų adresatų. Kaip nurodė bendraautoris, el. laiško, kuriame buvo minėtas kvietimas dalyvauti tyrime, bendraautoris el. pašto dėžutėje neberado.

⁸ Centro duomenys žinomi, tačiau čia ir toliau – neskelbiami.

Profesorius paaiškino, kad „duomenys buvo teikiami apie mūsų vykdomas <...> veiklas <...> COVID-19 laikotarpiu. Duomenis teikiau kaip [Lietuvos centro padalinio] vadovas. [Lietuvos centro padalinyje] <...> paslaugos (tiek suaugusiems, tiek vaikams) teikiamos [ne vieną dešimtmetį]“ Taip pat profesorius pabrėžė, kad „specialiai su [publikacija] susijusių duomenų nekaupiau ir nesaugojau. <...> Dėl susiklosčiusios Covid-19 situacijos pasaulyje, publikacija buvo rengiama turint patį kilniausią tikslą – siekiant kuo skubiau perteikti duomenis ir gerąją praktiką <...>. Esu tvirtai įsitiki[ki]nęs, kad rengėjai daugiau negu tinkamai pakvietė mane dalyvauti apklausoje, nes nagrinėjama tema <...> mano atstovaujamo padalinio viena pagrindinių veiklų, kurią stipriai veikė ir tebeveikia COVID-19 pandemija.“ Profesorius, nurodydamas savo, kaip autoriaus, indėlį publikacijoje, pateikė publikacijos rankraštį, kuriame yra pažymėti profesoriaus atlikti pataisymai ir komentarai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad anksčiau nurodytas autoriaus indėlis publikacijos rankraščio dalyje ir vėliau Tarnybai pateiktame publikacijos rankraštyje iš esmės nesiskiria ir sietinas su techninio pobūdžio pataisymais publikacijos tekste. Pažymėtina, kad labai maža dalis profesoriaus nurodytų jo atliktų teksto stiliaus pataisymų publikacijos rankraštyje buvo panaudota rengiant publikacijos tekstą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad publikacijos dalyje, kurioje nurodomi publikacijos autorių indėliai, nurodyta, kad visi autoriai atliko rankraščio peržiūrą, jį perskaitė ir patvirtino.

Siekdama išsiaiškinti, koks autoriaus indėlis publikacijoje nulėmė jo (profesoriaus) autorystę publikacijoje, Tarnyba kreipėsi į tarptautinio mokslo žurnalo, kuriame buvo paskelbta publikacija, atsakingą asmenį, prašydama įvertinti, ar profesoriaus publikacijos rankraštyje nurodytas autoriaus indėlis atitinka autoriui keliamus reikalavimus. Tarnyba į tarptautinio mokslo žurnalo atsakingą asmenį etikos klausimams kreipėsi tris kartus, tačiau autoriaus indėlio įvertinimas iki šio sprendimo priėmimo dienos nėra gautas.

Taip pat profesorius Tarnybai pateikė organizacijos, atsakingos už apklausos organizavimą ir vykdymą, el. laišką, siųstą jo el. pašto adresu, kuriame pateikta apklausos nuoroda. Profesorius pateikė ir publikacijos susirašinėjimo autoriaus el. laišką, kuriame dėkojama profesoriui už dalyvavimą apklausoje ir duomenų pateikimą, nurodoma, kad minėti duomenys bus naudojami publikacijoje, ir prašoma profesoriaus pateikti komentarus ir pastabas publikacijos rankraštyje.

Tarnyba kreipėsi į organizaciją, prašydama pateikti informaciją apie tikslinę grupę asmenų, kurių buvo prašoma pateikti duomenis klausimyne, ir prašomų duomenų pobūdį. Tarnyba į organizaciją kreipėsi tris kartus, tačiau organizacijos atsakymas iki šio sprendimo priėmimo dienos nėra gautas.

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 7 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „Bendraautoriu nelaikomas asmuo, suteikęs materialinę, techninę ar organizacinę pagalbą kuriant kūrinį.“ (pabraukta mūsų). Lietuvos universitetų rektorių konferencijos 2019 m. vasario 8 d. patvirtintų Publikavimo etikos gairių (toliau – Publikavimo etikos gairės) 3 punkte nustatyta, kad „[a]utorystė turi būti priskiriama tik tiems asmenims, kurie esmingai prisidėjo prie tyrimo koncepcijos, jo įgyvendinimo ar interpretacijos, t. y. kurie tenkina šiuos kriterijus:

- pritarimas galutinei spausdinti teikiama darbo versijai;
- atsakomybės prisiėmimas už tai, kad visi su darbo tikslumu ar akademinio sąžiningumu susiję klausimai buvo tinkamai išanalizuoti ir išspręsti;

ir bent du iš šių kriterijų:

- tyrimo idėja ar dizainas;
- duomenų rinkimas ir apdorojimas;
- duomenų analizė ir interpretacija;

- atskirų darbo dalių / skyrių parašymas ar kritiškas perrašymas / tobulinimas (literatūros apžvalgos sintezė ar tyrimo rezultatų dalis).“ (pabraukta mūsų).

Publikavimo etikos gairių 4 punkte nustatyta, kad „[v]isi asmenys, nurodyti kaip autoriai, turi tenkinti šių gairių 3 punkte išdėstytus kriterijus, ir visi juos tenkinantys turi būti nurodyti kaip autoriai.“

Atsižvelgiant į tai, kad publikacijos rankraštyje profesoriaus nurodyti atlikti teksto stiliaus pataisymai ir žodžių, jų junginių užsienio kalba pakeitimai yra susiję su publikacijos kitų autorių teksto stiliaus tikslinimu, ne turinio moksliniu požiūriu pakeitimu, darytina išvada, kad profesoriaus nurodytos publikacijos rankraštyje atliktos stiliaus korektūros yra techninė pagalba, tačiau ne autoriaus kūrybinis darbas.

Išanalizavus ir įvertinus Tarnyboje gautą informaciją, nustatyta, kad organizacijos pateiktą internetinį klausimyną galėjo pildyti visi, gavę jo (klausimyno) nuorodą, tai patvirtina ir pats pareiškėjas. Profesorius informacijos apie tyrimo duomenų, kurie buvo panaudoti publikacijoje, rinkimą, apdorojimą ir / ar analizę, interpretaciją Tarnybai nepateikė. Profesorius savo, kaip autoriaus, indėlį publikacijos rankraštyje grindė atliktomis turinio ir stiliaus korektūromis, nors publikacijos rankraštyje profesoriaus nurodyti atlikti teksto stiliaus pataisymai ir žodžių, jų junginių užsienio kalba pakeitimai nelėmė turinio moksliniu požiūriu pakeitimo.

Atsižvelgiant į tai, kad organizacija Tarnybai nepateikė informacijos apie tikslinę grupę asmenų, kurių buvo prašoma pateikti duomenis klausimyne, ir prašomų duomenų pobūdį, o tarptautinio mokslo žurnalo, kuriame buvo paskelbta publikacija, atsakingas asmuo nepateikė įvertinimo dėl profesoriaus publikacijos rankraštyje nurodyto autoriaus indėlio atitikimo autoriui keliamiems reikalavimams, įvertinti profesoriaus autorystės nurodymo publikacijoje pagrįstumą dėl duomenų trūkumo nėra galimybės, todėl skundo nagrinėjimas nutraukiamas.

Kontrolierius, išanalizavęs ir įvertinęs pateiktą informaciją ir ją patvirtinančius dokumentus bei teisinį reglamentavimą, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 17 straipsnio 11 dalies 11 punktu,

n u s p r e n d ė:

skundo nagrinėjimą nutraukti.

Kontrolieriaus sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Vilniaus apygardos administraciniam teismui (Žygimantų g. 2, 01102, Vilnius) per vieną mėnesį nuo šio sprendimo įteikimo datos.

Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierė

Loreta Tauginienė